Avrupa Parlamentosu *ve* Avrupa Partileri

M. Emin Köktaş*

* Dokuz Eylül Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

Liberal Düşünce., Sayı: 25-26, Kış-Bahar 2002., s.89-108

Bibliyografya Künyesi:

Köktaş, M. Emin., "Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Partileri"., *Liberal Düşünce*., Sayı: 25-26, Kış-Bahar 2002., s.89-108

Kısaltmalar:

MA: Maastricht Antlaşması
AA: Amsterdam Antlaşması
ABA: Avrupa Birliği Antlaşması
ODGP: Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikaları
AT: Avrupa Toplulukları
AKÇT: Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AAET: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
TAS: Tek Avrupa Senedi

Matbû metni tarayarak dönüştüren ve düzenleyen: Durmuş Hocaoğlu

Tarama çözünürlüğü: 1200 dpi

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Partileri

M. Emin Köktaş*

Giriş

Globalleşme çağında, yani hemen hemen bütün alanların kapsamlı bir biçimde birbirine bağlandığı ve birbirinin içine girdiği bir çağda yaşıyoruz. Bu gelişmenin sahip olduğu dinamik her geçen gün daha kuvvetli bir şekilde ortaya çıkarmaktadır ki, ulus devlet tek başına bu sürecin gereklerinin bir çoğu için yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle ulus-devletin aşılıp aşılmadığı tartışılmaktadır (Hagen, 1999; Erözden, 1998). Ancak, Giddens'ın da ifade ettiği gibi, ulus-devletler hâlâ güçlüdür ve siyasal liderlerin dünyada oynayacak önemli rolleri vardır. Ama aynı zamanda ulus-devletin yeniden şekillenme sürecine girdiğini de kimse yadsıyamaz (Giddens, 2000: 29). Bu sürece bağlı olarak ulus-devletin, globalleşmenin imkânlarını kullanabilmek ve eklemlenme yeteneği kazanabilmek için klâsik egemenlik anlayışını değiştirmesi ve egemenliğini diğerleriyle belli ölçüde paylaşması gereği ortaya çıkmaktadır. AB süreci de, bir anlamda, globalleşmeye bir cevap niteliği taşımaktadır. Nitekim AB'ye giren ülkeler, egemenliklerinin bir kısmından gönüllü olarak vazgeçmektedir (Giddens, 2000: 94). Buna bağlı olarak Avrupa Birliği'nin uluslarüstü bir sistem olma özelliği ön plâna çıkmaktadır (Canbolat,1998).

Avrupa Birliği (AB), Birlik vatandaşları ve üye devletler için bağlayıcı kararlar alma alanını her geçen gün genişletmektedir ve böylece Avrupa'nın siyasal, ekonomik ve sosyal hayatını biçimlendirmektedir. Yaklaşık 45 yıllık bir soğuk savaş döneminden sonra tüm Avrupa'da siyaset, ekonomi, toplum, çalışma hayatı ve ekolojide yeni imkânlar ve yeni oluşumlar içeren yeni bir alan açılmış görünmektedir.

Avrupa bütünleşmesi siyasetinin mantıki sonucu, tüm Avrupa'da ve dünyadaki değişim ve dönüşüme çok etkili bir cevap olmasıdır. 1990'lı yılların başlarından itibaren dört temel fikrin toplumsal olarak şekillenen Avrupa'nın gelişmesini belirlediği görülmektedir:

- Tek Pazar, ekonomik birlik ve para birliğinin gerçekleştirilmesi;

* *Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi.*

- Maastricht (1992) Antlaşmasının ve onun reformu olan Amsterdam (1997) Anlaşmasının hayata geçirilmesi;

- Avrupalılar'ın siyasal birlik yolunun açılması;

- Orta ve Doğu Avrupa'daki dönüşümün biçimlenmesi ve Avrupa Birliği'nin bu devletleri kabul etmeye hazırlanması (Leaufer, 1998: 7).

Bu amaçların "büyülü bir dörtgen" biçiminde birbiriyle irtibatı, AB'nin 20. yüzyılın sonundaki gelecek tasarımını göstermektedir: Avrupa bütünleşmesinin tüm Avrupa'ya yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede siyasal istikrar, ekonomik bütünleşme, demokrasi ve barış bölünmez, bir nitelik göstermektedir. Bu nedenle Birlik'in, bütünleşmeyi derinleştirmenin yanı sıra genişlemesi ve eğer girişe hazırsalar diğer üyeleri kabul etmesi gerekmektedir. 1990'lı yılların iki büyük sözleşmesiyle, yani Maastricht ve Amsterdam Antlaşmalarıyla Avrupa Birliği'nin, derinleşme ve genişlemeyi birlikte sürdürmek için 2000'li yılları kapsayan donanımı sağladığı ifade edilmektedir (Leaufer, 1998: 7-8). Bu nedenle artık Avrupa'dan bir coğrafi gerçeklik olarak değil, siyasal-kültürel kimlik olarak söz edilmektedir (Canbolat, 1998: 4).

Bu çalışmada, AB'nin diğer kurumlarına oranla görece daha demokratik kabul edilen ve Birlik'in önemli bir organı olan Avrupa Parlamentosu (AP) ve bu parlamentoda yer alan siyasal gruplar, yani ulusal partilerden farklı özellikler taşıyan Avrupa partileri ele alınacaktır.

AP'nin özelliklerini ve parlamentoda yer alan partilerin yapı ve işleyişlerini anlamak için AB'nin bir siyasal sistem olarak sahip olduğu özellikleri ana hatlarıyla göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

1. Bir Siyasal Sistem Olarak Avrupa Birliği

AB üzerinde yapılan tartışmalar hemen hemen herkes tarafından kabul edilen bir noktayı belirgin hâle getirmiştir. Bu nokta da hem yurttaşlar hem de ülkeler bakımından daha önce benzeri olmayan yeni bir yapının şekillenmesi ve bu yapının öneminin her geçen gün artmasıdır. AB artık Avrupa'nın siyasal hayatının esaslı bir parçası olmuştur. AB'nin organları, siyasetin bir çok merkezi konusunda üye devletleri ve onların vatandaşlarını doğrudan ilgilendiren kararlar almaktadır. Bu nedenle onların görev alanları ve faaliyetleri siyasal, ekonomik ve sosyal sorunlarla ilgili geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Artık uluslararası örgütlerde ve Avrupa'nın çevresindeki bölgelerde ortaya çıkan krizlerde Birlik'in temsilcileri, 15 üye ülkenin yaklaşık 375 milyon vatandaşı adına konuşmaktadır. Birlik vatandaşlarının sayısı bugün 375 milyon iken, 11 aday ülkenin katılımıyla bu sayının 478 milyona çıkacağı tahmin edilmektedir. Bu nedenle Avrupa Birliği, artan biçimde devletimsi (quasi-staatlich) faaliyetlerin cazibe merkezi olmuştur ve Brüksel siyasal hayatın önemli bir parçası hâline gelmiştir (Wessels 1999: 333).

7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve 1993'de yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması AB'nin hem doğum tarihini hem de Avrupa bütünleşmesinin hareket plânını ortaya koyarken; 2 Ekim 1997'de imzalanan Amsterdam Antlaşması[1] (AA), AB'nin daha sivil olarak şekillenmesi ve Birlik'in siyasal kimliğini hem içte hem de dışta daha görülebilir ve etkin kılmak için önemli somut adımlar atmaktadır. Bu bakımdan AA, AB açısından salt bir dönüm noktası değil, aynı zamanda, 21. yüzyıl Avrupa'sını yeniden tanımlayan bir belgedir. AA, 1986'da

[1] Bu iki antlaşma ele alınırken bu antlaşmaların iki kısımdan oluştuğunu gözden kaçırmamak gerekir. Bu kısımlardan biri Avrupa Birliği'nin Kuruluş Antlaşması (ABA), diğeri ise Avrupa Topluluğu'nun Kuruluş Antlaşması'dır (ATA). Avrupa Topluluğu'nun Kuruluş Antlaşması kapsam ve madde sayısı bakımından diğerinden çok daha geniştir. Burada atıflar genellikle Amsterdam'a yapılacaktır.

kabul edilen Tek Avrupa Senedi (TAS)'yle ve Maastricht Antlaşması (MA)'yla sürdürülen Avrupa Topluluklarının ve AB'nin sözleşmesel temellerinin kapsamlı bir gelişmesini ifade etmektedir.

AA bilhassa dört merkezi alanda ilerleme göstermektedir:

- Barış ve dış güvenliği korumada Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası'nın (ODGP) kuvvetlendirilmesi;

- Özellikle suç ve terörle mücadelede ve de göç ve sığınma konularında ortak yollar açabilmek için adalet ve iç işlerinde işbirliğinin geliştirilmesi;

- AB'nin, karar alma süreçlerini gözden geçirerek eylem yeteneği etkinliğini artırması;

- Demokratik temellerin Avrupa Birliği'nin yurttaşlara yakınlığının güçlendirilmesi.

AB Antlaşmasının (ABA) (Amsterdam) asli unsurları ve muhtevası şu başlıklardan oluşmaktadır: Genel İlkeler (m. 1-7), Topluluk Antlaşmalarının Değiştirilme İlkeleri (m. 8-10), Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası (ODGP) Konusundaki İlkeler (m. 11-28), Cezaî Meselelerde Adalet ve Polisiye İşbirliğinin İlkeleri (m. 29-42), İşbirliğini Güçlendirme Konusunda İlkeler (m. 43-45), Sonuç Belirlemeleri (m. 44-53).

AB'nin amaç boyutu (ABA m. 2) şu şekilde ortaya konmaktadır:

- İç sınırları olmayan bir alan yaratarak, ekonomik ve sosyal uyumu güçlendirerek ve bu antlaşmanın ölçüsüne göre uzun vadede, bir tek para birimini de kapsayacak biçimde, bir ekonomik ve parasal birlik oluşturarak ekonomik ve sosyal ilerlemenin ve yüksek bir istihdam düzeyinin temin edilmesi ve dengeli ve kalıcı bir gelişmenin sağlanması.

- Özellikle, ortak bir savunmayla sonuçlanacak ortak bir savunma politikası da dahil olmak üzere, bir ortak dış politika ve güvenlik politikasıyla uluslar arası düzeyde Avrupa Birliği kimliği iddiasında bulunulması.

- Bir Birlik yurttaşlığı tesis edilerek üye devletlerin mensuplarının hak ve çıkarlarının daha iyi korunması.

- Dış sınırlar, iltica ve göç konularında kontrolü sağlayarak ve suçlulukla mücadele ederek ve bu konudaki önlemlerle kişilerin serbest dolaşımını güvenceye alarak Birlik'in özgürlük, güvenlik ve hukuk alanı olarak korunması ve daha da geliştirilmesi.

- Topluluk mekanizmalarının ve organlarının etkinliğini güvenceye almak için bu antlaşma ile tesis edilen politikalar ve işbirliği şekillerinin amaçla ne derecede uyumlu olduklarını kontrol ederek Topluluk birikiminin korunması ve daha da geliştirilmesi.

Bir "çatı" oluşturmadaki ortak çabalarında sözleşme mimarları, Birlik'in görev ve amacının yanı sıra, Birlik'in ilke katalogunu da ortaya koydular: "Birlik, özgürlük ve demokrasi ilkelerine, insan hakları ve temel özgürlükler ile hukuk devleti ilkesinin korunması esasına dayanır; bu temel ilkeler bütün üye devletlerde ortaktır."(ABA, m. 6).

MA'sıyla kapsamlı bir şekil alan AB'de, Avrupa Toplulukları (Avrupa Topluluğu (AT), Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT), Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET), ODGP, Adalet ve İç Politikada İşbirliği, AB' nin ortak "çatısı" altında toplandı. Böylece AB, mevcut üç Topluluğu ortadan kaldırmamış; onların yanına iki yeni sütun eklemiştir. Böylece AB konusunda Avrupa Konseyi (AK)' nin kabul ettiği sözleşme, haklar bakımından farklı doğalara sahip bir çok yapı taşını yapılması zor bir biçimde bir araya getirmiştir. Bu yapılanma üç sütunlu bir tapınak örneğiyle açıklanmaktadır (Wessels ve Diedrichs, 2000: 165-166). Bu sü-

tunlar, AA' sıyla daha bir şekillenmiştir; fakat değişmez değildir. Bu yapılanma şöyle bir şekille daha görsel hâle getirilebilir.

Şekil 1: Amsterdam Antlaşmasına Göre AB

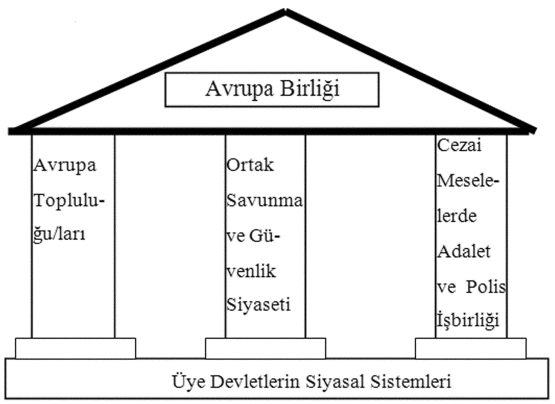

Birinci sütunu güçlü ulusüstü faaliyetleri ile Avrupa Toplulukları (AT, AKÇT, AAET) oluşturmaktadır. Bu sütunun (AT) merkezi alanları ortak pazar, ekonomik birlik ve para birliği ile bunlara eşlik eden politikalar ve önlemlerdir (ATA, m .2). AT, bunların yanı sıra şu konularla da ilgilenmektedir: Sosyal politika, meslekî eğitim, gençlik politikası, kültür, sağlık hizmetleri, tüketicinin korunması, Avrupa'yı aşan ağlar, sanayi politikası, ekonomik ve sosyal dayanışma, araştırma ve teknolojik gelişme, çevrenin korunması, gelişme için iş birliği ve benzer konular. Birlik, kamusal politikanın bütün konularıyla meşgul olmasına rağmen, bunlarda ayrıntıya varan yetkiye sahip değildir. Yetki düzeni oldukça farklı biçimde düzenlenmiştir: Topluluğun bazı aktivite alanlarında "ortak" bir politikadan söz edilebilir; örneğin tarım politikası (ATA, m. 32 vd.) ve ulaşım politikası (ATA, m. 70 vd.) gibi. Bazılarında ise sadece "tek" bir politikadan söz edilir; örneğin çevre politikası gibi (ATA, m. 174 vd.). Diğer alanlarda, örneğin eğitim, kültür (ATA, m. 149 vd.) ve istihdam politikası gibi (ATA, m. 125 vd.), üye devletlerin hukuk ve yönetim kurallarının uyumlulaştırılması dışında önlemler öngörülmektedir. Böylece AT, çerçevesinde farklı hukuki mükellefiyet enstrümanlarından geniş ve son derece farklılaşmış bir paketi tespit edilmiştir. Üye devletlerle Topluluk arasında yetki paylaşımı konusunda ortaya çıkan en yeni ve önemli ilke olan yerellik ilkesini de (Subsidiratаetsprinzip) (ATA, m. 5) vurgulamak gerekir. Buna göre "Topluluk, bu Antlaşmayla kendisine tanınan yetkilerin ve verilen amaçların sınırları içinde tasarrufta bulunacaktır".

İkinci sütun, (ODGP) içermektedir. Bu sütun, sözleşmede belirlenmiş bir amaç paketine sahip olan ve ortak eylemleri mümkün kılan ve izleyen, böylece AB'nin ortak siyasal kimlikle hareket etmesini sağlayan Birlik'in, ortak dış politika ve güvenlik politikasını (ABA m. 11 vd.) anlatmaktadır. Bu politika, hukuki ve kurumsal şekli bakımından AT Antlaşması çerçevesindeki "ortak" politika ile karıştırılmamalıdır. Burada, hükümetler arası karar kalıbı dominanttır. AK, ortak stratejiler için yönlendirici ve karar mercii olarak vazife görür. Bu stratejiler temelinde Konsey, ODGP'nin tespiti ve icrası konusunda kararları nitelikli çoğunlukla alır. Kuşkusuz ulusal politikanın çoğunluk kararını veto hakkı vardır. ODGP çerçevesinde yapısal çekinme imkânı sayesinde üye devletler, ODGP kararlarını, bunları bloke etmeksizin desteklememe imkânına sahiptir.

Üçüncü sütunu Cezaî Meselelerde Adlî ve Polisiye İşbirliği oluşturmaktadır. Bu sütun, da ODGP'ye benzer şekilde devletler arası işbirliğiyle şekillenmiştir. Bu sütun iç işlerinde ve adalet alanlarında işbirliğini ifade etmektedir (ABA, m. 29-42). Bu, polis, adalet ve gümrük idaresinin sıkı bir yardımlaşmasını ve Avrupa idaresinin sınırları aşan suçlarla mücadele faaliyetini kapsamaktadır. Özellikle terörizm, uyuşturucu ve silâh ticareti, dolandırıcılık, rüşvet, çocuklara karşı işlenen

suçlar ve diğer suçlar başta gelen mücadele alanlarını oluşturmaktadır. Ayrıca, sığınma ve göç politikaları da bu alanda yer alır.

Böyle bir yapıda kurulmuş olan AB'de kurumlar ve organların konumları ve ilişkileri de, Birlik'in siyasal sitemini göstermektedir. Bu nedenle, parlamentonun ve Birlik düzeyinde faaliyet gösteren ve parlamentoda temsil edilen partilerin konumunu anlaya-bilmek için, Birlik'in organları ve kurumları-nı ve bunların birbirleriyle ilişkisini şematik olarak göz önünde bulundurmakta yarar var-dır. Aşağıdaki şema bunu göstermektedir. Bu organlar ve kurumlar üzerinde burada durulmayacaktır.

Şekil 2: Avrupa Birliği'nin Organları ve Kurumları

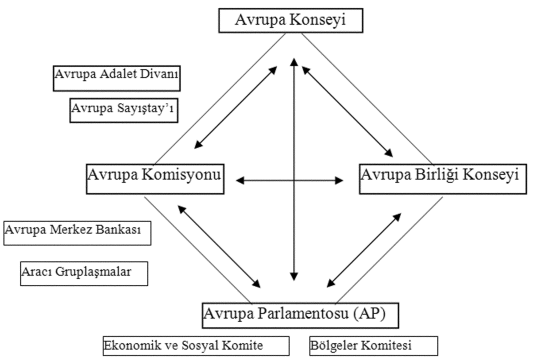

Kurucu antlaşmaların mimarları, ortak faaliyetlerin yürütüldüğü siyasal alanları genişleterek kurum ve prosedürlerin rollerini de büyük ölçüde genişletmiş ve farklılaştırmışlardır. Ulusal alan ile AB alanı arasındaki yetki dağılımı, belirgin bir biçimde düzenlenmemiş görünmektedir. AB organları arasında yatay, üye devletler ile Birlik arasında da dikey olarak siyasal yetkiler, bir bakıma iç içe girmiş gibidir (Wessels, 1999: 334-335).

AB içinde de Birlik'in organları, siyasal sistemin merkezi yapıtaşlarını oluşturmaktadır (Göhler, 1990: 12). Bu organlar, pek çok alandan gelen aktörlerin, yarı-devletsi bir yapıya ait olan eylem araçlarının belirlenmesine ilişkin bağlayıcı kararları hazırladıkları, kabul ettikleri, uyguladıkları ve kontrol ettikleri bir siyasal döngünün arenalarıdır. Bu nedenle AB'nin anlaşılabilmesi için kurum ve prosedürlerin anlaşılması önem taşımaktadır. Ayrıca kurumlar arası süreçlerin bilinmesi de gerekmektedir. Kurumsal ve süreçsel konfigürasyonun betimlenmesi ve mevcut ulusal sistemlerle karşılaştırılması kolay değildir.

2. Avrupa Parlamentosu

Avrupa Parlamentosu (AP) kolayca karakterize edilebilecek ve alışılagelmiş kalıplara kolayca yerleştirilebilecek bir organ değildir. Çünkü bu parlamenter organın görev ve yetki alanı, sık sık tam parlamentolar tarafından sınırlandırılmak-tadır (Lüppe, 1994: 150). Bununla birlikte AP, Avrupa Birliği'nin doğrudan ve genel seçimle seçilen ve bu nedenle doğrudan halka dayalı olarak meşruluk kazanan yegâne kurumudur. AP, AB' ye üye devletlerin halklarını temsil etmektedir. Başlangıçta AÇT, AET ve AAT, ulusal parlamentoların temsilci gönderdikleri bir "parlamenter kurul"a sahipti. Bu meclis, Konsey ile birlikte üç topluluğun bütçe makamı olarak vazife görüyordu. Bunun dışında bu meclis Konsey'e ve Komisyon'a karşı kontrol ve bilgi hakkına sahip olduğu gibi Komisyon'a güvensizlik verme hakkına da sahipti. Kurul, 1958'den beri kendini parlamento olarak adlandırmakla birlikte, "Avrupa Parlamentosu" kavramı ilk kez 1 Temmuz 1987'de yürürlüğe giren Tek Avrupa Senedi'nde kullanılmış ve milletvekilleri (AP'nin üyeleri) tarafından uzun zamandır talep edilen siyasal ve hukukî hakları gündeme gelmiştir (Maurer, 2000: 188-189).

AP, ilk kez Haziran 1979'da yapılan doğrudan ve genel seçimle seçildi. Bu seçimden

beri Avrupa vatandaşları, beş yılda bir ortak parlamentoyu seçmek için düzenli olarak sandık başına gitmektedir. Son seçim Haziran 1999'da yapılmıştır. Bu seçimler, daha 20. yüzyılın başında birbirleriyle savaşan Avrupalıların uzlaşmasının önemli bir işareti olarak kabul edilmektedir.

AP'nin sahip olduğu haklar ve yetkiler, özellikle Maastricht, AA' yla ve Antlaşma dışı düzenlemelerle (AB organları arasındaki kurumlar arası anlaşmalarla) genişlemiştir. Böylece AP, adım adım salt bir danışma kurulu olmaktan çıkıp Avrupa düzeyinde görevleri olan ve giderek ulusal parlamentolarla karşılaştırılabilecek yasama yetkisine sahip bir parlamentoya dönüşmeye başlamıştır. Bununla birlikte AP, henüz ulusal parlamentolar türünden bir yasama yetkisine sahip değildir.

2.1. Avrupa Parlamentosu'nun Bileşimi

AP bugün 1999'da seçilen 626 milletvekilinden oluşmaktadır. Yansımada bazı kırılmalar olsa da, bu parlamenterler Avrupa'da bulunan partilerin genel manzarasını ve çeşitliliğini yansıtırlar. AP için yapılan seçimleri düzenleyen bir Avrupa seçim yasası bulunmadığından, üye ülkeler, Avrupa düzeyindeki seçimlerde kendi ulusal seçim sistemlerini uygulamaya[2] devam etmektedir. (Wessels, 1999: 340)[2]. Bu çerçevede, sadece üye ülkelerde ortak olan bazı genel ilkelerden söz edilebilir. Seçmen yaşının 18 olması, kadın erkek eşitliği, gizli oy kullanma, sandalye dağılımında nispî temsil sisteminin kullanılması gibi. MAsına göre (m. 8-8E) AB'nin üyesi olan bir devletin vatandaşı, eğer Birlik'in başka bir ülkesinde ikamet ediyorsa, ikamet ettiği bu ülkede oy kullanabilir veya aday olabilir[3]. Ülkeler, bu seçimlere ulusal seçimler kadar özen göstermedikleri için ülkeler arasında ciddî farklılıkların olduğundan söz edilmektedir. Üye ülkelere ilişkin sandalye sayısının dağılımında, ülkelerin nüfusu göz önünde bulundurulmaktadır. Üye ülkelerin milletvekili sayısı antlaşmalarla tespit edilmektedir ve AT'nin Kuruluşu Antlaşmasının (Amsterdam) 190. maddesine göre, bu milletvekilliklerinin ülkelere göre dağılımı şöyledir: Almanya 99, İtalya, Fransa ve İngiltere 87, İspanya 64, Hollanda 31, Belçika, Yunanistan ve Portekiz 25, İsveç 21, Avusturya 22, Danimarka ve Finlandiya 16, İrlanda 15 ve Lüksemburg 6 üye. Avrupa Topluluğunun Kuruluş Antlaşması m. 189'a göre, AP üyelerinin sayısı, yeni üyelerin katılımıyla en fazla 700 olabilir[4].

AA, bütün Avrupa milletvekilleri için ortak bir statü öngörmüştür. Parlamenterler, kural olarak Avrupalı olmak durumundadırlar. Parlamento genel kurulunda oturma düzeni ulusal delegasyona göre değil, mensup olunan parti grubuna göredir. AP, çok uluslu parti gruplarından oluşmaktadır. Şu anda AP'de sekiz parti grubu ve bağımsız milletve-killeri bulunmaktadır. Partiler ve sahip oldukları sandalye sayısının ülkelere göre dağılımı şöyledir:

[2] Tüm üye ülkelerde tek bir seçim sisteminin uygulanmasına ilişkin çalışmalar devam etmektedir.

[3] Bu maddenin uygulanması bakımından üye ülkeler arasında bazı farklılıkların bulunduğu görülmektedir.

[4] Bununla birlikte, Aralık 2000'de Nice Zirvesi'nde genişlemeden sonra, 12 aday ülkenin katılımıyla AP üyelerinin sayısının 732'ye çıkarılacağı kararı alınmıştır. Buna göre üyeliklerin ülkelere göre dağılımı şöyle olacaktır: Almanya 99, Fransa, İngiltere ve İtalya 72, İspanya ve Polonya 50, Romanya 33, Hollanda 25, Yunanistan, Belçika, Portekiz 22, Çek Cumhuriyeti, , Macaristan 20, İsveç 18, Avusturya ve Bulgaristan 17, Slovakya, Danimarka ve Finlandiya 13, İrlanda ve Letonya 12, Litvanya 8, Slovenya 7, Estonya, Kıbrıs Rum Yönetimi ve Lüksemburg 6, Malta 5. Bu Zirvede, ayrıca, 12 aday ülkenin Konsey, Ekonomik ve Sosyal Komite ve Bölgeler Komitesi'nde hangi oranda temsil edileceği de kararlaştırılmıştır. Adaylık görüşmelerin başladığı, 12 ülkenin Birlik'e katılacağı varsayımı ile yapılan bu üyelik dağılımında, Türkiye'nin hesaba katılmaması dikkat çekmektedir.

Tablo 1: Haziran 1999 Seçimlerine Göre AP'de Bulunan Partiler ve Ülkelere Göre Dağılımı

	EVP-ED	SPE	ELDR	Grüne /EFA	KVEL /NGL	UEN	EDU	TDI	FL	Toplam
Belçika	6	5	5	7	0	0	0	2	0	25
Danimarka	1	3	6	0	1	1	4	0	0	16
Almanya	53	33	0	7	6	0	0	0	0	99
Yunanistan	9	9	0	0	7	0	0	0	0	25
İspanya	28	24	3	4	4	0	0	0	1	64
Fransa	21	22	0	9	11	12	6	6	1	87
İrlanda	5	1	1	2	0	6	0	0	0	15
İtalya	34	17	8	2	6	9	0	10	0	87
Lüksemburg	2	2	1	1	0	0	0	0	0	6
Hollanda	9	6	8	4	1	0	3	0	0	31
Avusturya	7	7	0	2	0	0	0	0	5	21
Portekiz	9	12	0	0	2	2	0	0	0	25
Finlandiya	5	3	5	2	1	0	0	0	0	16
İsveç	7	6	4	2	3	0	0	0	0	22
İngiltere	37	30	10	6	0	0	3	0	1	87
Toplam	233	180	51	48	42	30	16	18	8	626

EVP-ED, Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupa Demokratları; SPE, Avrupa Sosyal Demokrat Partisi; ELDR, Avrupa Liberal ve Demokrat Parti Grubu; Grüne/EFA, Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı; KVEL/NGL, Konfederal Birleşik Avrupa Solu/Kuzeyli Yeşil Sol; UEN, Uluslar Avrupası Birliği; EDU, Demokrasiler ve Farklılıklar Avrupa'sı; TDI, Bağımsız Milletvekilleri Teknik Grubu-Karma Grup; FL, Bağımsızlar.

Tablodan da anlaşılacağı gibi, Parlamentodaki en büyük gruplar, Hıristiyan Demokrat Grup (233 milletvekili) ile Sosyal Demokrat Gruptur (180 milletvekili).

2.2. Avrupa Parlamentosu'nun Çalışma Tarzı

AP, AB'nin açık biçimde toplanan ve görüşme yapan yegâne organıdır. Parlamentoyu dış ilişkilerde temsil eden ve Parlamentonun en üst temsilcisi olan bir başkanı vardır. Başkan, genel kurulun oturumlarını, başkanlık divanının (Praesidium) oturumlarını ve Parlamento başkanı ile grup başkanlarının katıldığı Başkanlar Konferansını yönetir. Başkanlık divanı (Praesidium), parlamentonun bütçesi, personel ve organizasyon sorunları konusunda yetkili olan yönetsel bir organdır (Maurer, 2000: 190; http//www.europarl.eu.int) .

Parlamento, başkanını ve başkanlık divanını kendi içinden seçer (Amsterdam m. 197). Başkanlar Konferansı, Parlamentoda irade oluşumu bakımından farklı grupların siyasal fikirlerini dile getirdikleri önemli bir komitedir. Oturum düzeni, yasama plânı ve komitelerin görevlerine karar verir. Konferans, genel kurul toplantılarının gündemini hazırlar; inisiyatif raporlarını değerlendirir; AP'nin diğer AB organlarıyla ve üye devletlerin ulusal parlamentolarıyla ilişkileri konusunda genel bir örgütleme yetkisine sahiptir (Schmuck, 1989: 48).

AP'nin verimli çalışması için uzmanlık alanlarına göre oluşturmuş olan komiteler önemlidir. Komiteler yasama girişiminde AP'nin pozisyonlarına Konsey ve Komisyon'a karşı danışmanlık yaparlar. Komiterler, ayrıca, Avrupa ile ilgili siyasal şekillenme sürecine etki edebilmek için kendi inisiyatiflarini ve fikirlerini de geliştirirler. 1999'da seçilen parlamentoda 17 komite bulunmaktadır (http//www.europarl.eu.int)[5].

AP, çalışmalarının organizasyonu için başında genel sekreterin bulunduğu bir genel sekreterliğe sahiptir. 11 dilde çeviri yapan görevliler buraya bağlıdırlar.

AP'nin çalışma tarzı bakımından önemli olan husus, karar alma yöntemlerindeki faklılıktır. Çünkü AP'nin kullandığı karar alma yöntemleri, konuların ve yetkilerine göre farklılık göstermektedir. AP, karar alma sürecinde (a) onay yöntemini[6] (örneğin Komisyon başkanının belirlenmesinde, ATA m.

[5] Bu komitelerin 8 tanesine Hıristiyan Demokratlar, 6 tanesine Sosyal Demokratlar, 1 tanesine Liberal Demokratlar, 1 tanesine Yeşiller, 1 tanesine Birleşik Avrupa Solu başkanlık etmektedir. Bu sürekli komitelerin yanı sıra ayrıca araştırma komiteleri, alt komiteler kurulabilmektedir. Ayrıca, bir de Karma Parlamenterler komitesi bulunmaktadır.

[6] Onay yöntemine (Zustimmungsverfahren) göre bir hukuk aktı, AP ona mutlak çoğunlukla, daha doğrusu üyelerinin göreli çoğunluğuyla karar verdiğinde yürürlüğe girer. Bu usul, diğerleri yanında, daha çok Birlik yurttaşlığı, yapı ve ortaklık alanlarında, doğrudan seçimin, uluslararası anlaşmaların ülkelerinde ve Avrupa Birliği'ne girişte kullanılmaktadır.

214); (b) ortak karar alma yöntemini[7] (örneğin serbest dolaşımda, ATA m.40); c) işbirliği yöntemini[8] (örneğin ekonomik birlik ve para birliği ile ilgili bazı konularda, ATA m. 107 (5); (d) ifade alma yöntemini (örneğin sığınma, göç ve vize politikasında, ATA m. 67) kullanmaktadır. Bunlara AP'nin kararlarında ulaşmak zorunda olduğu karar nisapları da eklenmelidir. AP, kararlarında da farklı karar nisapları geçerlidir:

- Üyelerin üçte birinin oyunun yeterli olduğu durumlar (örneğin bir araştırma komitesinin kurulması önergesinde, ATA m. 193);

- Kullanılan oyların salt çoğunluğunun gerektiği durumlar (örneğin AP'nin iç tüzüğünün çıkarılmasında (ATA m. 199); inisiyatif kararlarında (ATA m.192);

- Üyelerin mutlak çoğunluğunun gerektiği durumlar (örneğin ortak karar alma yönteminin ikinci ve üçüncü kez görüşülmesinde (ATA m. 251), genel olarak m. 198);

- Üçte iki çoğunluğun gerektiği hâller (örneğin Komisyon'a karşı verilen bir güvensizlik önergesinde (ATA m. 201); burada hazır olanların üçte ikisi ve üyelerin çoğunluğu gereklidir) (Wessels ve Müller, 2000: 110-112).

AP, eğer AT Antlaşması başka bir karar alma yöntemi öngörmemişse, salt çoğunlukla karar alır. Fakat işbirliği ve ortak karar alma yöntemlerinde, değişiklik önergelerinde ve onay vermeyi gerektiren kararların çoğunda parlamento üyelerinin mutlak çoğunluğu aranmaktadır. Diğer önemli kararlarda (Komisyon'a karşı güvensizlik önergesi, bütçe kararları gibi) Parlamento, AT Antlaşmasında tespit edilmiş karar yeter sayısı ile karar verir. (Örneğin AT Antlaşması m. 201'e göre Avrupa Komisyonu'na karşı güvensizlik kararı kullanılan oyların üçte ikisi ve AP üyelerinin salt çoğunluğu ile karar verilir).

2.3. Avrupa Parlamentosu'nun Yetkileri

AP, esas itibariyle AT/AB'nin bütün meselelerini müzakere etme, bu konularda verilen oyların çoğunluğuyla karar alma ve bu kararları diğer topluluk organlarına sunma yetkisine sahiptir. Avrupa Parlamentosu'nun kullandığı yetkiler, ulusal parlamentolara benzetilerek şu başlık altında toplanabilir:

- Yasama yetkisi.

- Bütçe konusundaki yetkisi.

- Siyasal kontrol yetkisi.

- Uluslararası antlaşmalar ve özellikle Topluluğa katılmaların ve ortaklık antlaşmalarının onaylanması.

- Topluluk kurumları aleyhine Adalet Divanına dava açma yetkisi (Karaalioğlu, 1991: 248; http//www.europarl.eu.int).

AP'nin şekli olarak yasama inisiyatifi yoktur. Bununla birlikte, bir istisna olarak tek bir Avrupa seçimi için tasarı hazırlama hakkı vardır (ABA m. 190). AP, Komisyon'dan yasama usûlü hazırlamasını isteyebilir (ABA, m. 192)

Yasa yapma ile ilgili olarak kabul edilen usûl, ortak karar alma yöntemidir. Bu konu-

---

[7] Maastricht Antlaşmasıyla kabul edilmiş bir yöntem olan ortak karar alma yöntemi (Mitentscheidungsverfahren) sayesinde AP, diğer karar alma yöntemleriyle karılaştırıldığında, başka bir anlam kazanmıştır. Buna göre hukukî fiiller, AB Konseyi ile AP arasında çok aşamalı bir usûlle gerçekleşmektedir. Eğer AP'nin ikinci görüşmesinden sonra her iki organın görüşleri arasında uzlaşma olmazsa, o zaman Konsey, aynı haklara sahip olarak var olan aracılık komitesini toplantıya çağırır. Burada da bir uzlaşma çıkmazsa, AP'nin çoğunluk iradesine rağmen kanun yapılmaz. Amsterdam Antlaşmasının 1999'da yürürlüğe girmesinden sonra, kadar Komisyon'da nitelikli çoğunlukla alınan kararların çoğu ortak alma yöntemine göre (ATA m.251) alınmaktadır.

[8] İşbirliği yöntemi (das Zusammenarbeitsverfahren), Tek Avrupa Senedi (1987) ile şekillenen AT organları arasındaki işbirliğinin yeni usûlü olarak çıkarılmıştı. Bu yöntem, Konsey'in kararlarının nitelikli çoğunlukla alınmasını öngörmektedir ve iç pazar amacının gerçekleşmesine önemli katkıda bulunmuştur. İşbirliği yönteminin kullanılması (ATA m. 252) Maastricht'te genişletilmiştir. Amsterdam'ın yürürlüğe girmesiyle daha önce işbirliği yöntemiyle karar alınan hemen he-men bütün konularda, artık ortak karar yöntemiyle karar alınmaktadır.

da AP ile Konsey eşit hakka sahiptir. Bu yöntem, Konsey ile AP'nin ortak kanun yapmalarının kabul edildiğini gösterir. Ortak karar alma yöntemi ile Birlik halkının temsilcilerinin kararlarda söz hakkı güvenceye alınmış olmaktadır. Bu yöntemin gereği olarak, AP ile anlaşmadan hiç bir metin karar haline gelememektedir. AP, Konsey tarafından plânlanan kanun aktını reddeden bir karar alabilir. Eğer Konsey AP'nin değişiklik önergesini kabul etmezse bu durumda her iki organın aracı komitede ortak bir yasama aktına son şeklini vermeleri gerekir. Ortak karar alma hakkı, günümüzde, Parlamentonun en önemli yetkilerinden birini ifade etmektedir. Bu yöntem, işçilerin serbest dolaşım hürriyeti, tek pazar, araştırma ve teknolojik gelişme, çevrenin korunması, tüketicinin korunması, eğitim, kültür ve sağlık konularında geçerlidir[9]. AB ile üçüncü ülkeler arasındaki önemli antlaşmalar ve AB'ye yeni üye devletlerin kabul edilmesi, Parlamentonun onayını gerektirmektedir.

Ortak karar alma kuralına rağmen AP'nin sadece görüş bildirme yetkisinin olduğu alanlar da vardır. Örneğin vergi ve harç ile tarım fiyatlarının belirlenmesinde olduğu gibi.

AP, Konsey ile birlikte Birlik'in bütçe makamıdır. Her yıl Aralık ayında, Parlamento başkanının imzasıyla yürürlüğe giren Birlik'in bütçe plânını tespit eder. İlgili bütçe yılı sonunda bütün organlar ve kurumlar, mali durumları ile ilgili olarak hesap vermekle yükümlüdür. Avrupa Sayıştay'ı, ilgili bütçe yılı için organlar ve kurumlar hakkında bir rapor hazırlar. Bu rapor bazında AP, Komisyon'un bütçe plânını uygulanmasını ibra eder veya etmez. Parlamento en kuvvetli kontrol hakkına, Komisyon'a karşı güvensizlik önergesi verme enstrümanında sahiptir. Bunun için AP üyelerinin çoğunluğunun verdiği oyların üçte ikisi gerekmektedir.

AP, bütçenin kontrolü yanı sıra AB'nin tüm faaliyetleri üzerinde genel siyasal kontrol yapmaktadır. Esas olarak sadece Avrupa Komisyonu'nun faaliyetini ilgilendiren bu yetki, Bakanlar Konseyi'ne, Avrupa Konseyi'ne ve siyasal işbirliği kurullarına da yaygınlaştırılmıştır. AP, bu kontrol çerçevesinde araştırma komiteleri kurabilir. AP, Komisyon'nun atanmasında rol oynamaktadır. Komisyon başkanı ve "Komiser" olarak adlandırılan ve 19 kişiden oluşan diğer üyeler, AP'nin onayı olmadan atanamaz (ATA, m. 214). Avrupa Komisyonu'nun bir anlamda birliğin hükümeti olduğu düşünülürse, bu kontrolün önemi anlaşılır. Bu yetkinin yanı sıra Parlamento, Komisyon'a karşı güvensizlik önergesi de verebilir. Bu da yürütmenin kontrolü bakımından önemli bir siyasal araçtır (Karaalioğlu, 1991: 243-28; Maurer, 2000: 193; http//www.europarl.eu.int).

AT Antlaşmaları, parlamenter kontrol hakkını asıl olarak sadece komisyonla ilgili görüyordu. MA' dan sonra kontrol faaliyeti, ODGP ve Cezaî Meselelerde Adlî ve Polisiye İşbirliği çerçevesinde (AK de dahil olmak üzere) organların faaliyetini de kapsamaktadır. Parlamenter araştırma hakkı (ATA m. 193) kurumlara ve AB'nin üye devletlerine yöneliktir. Araştırma hakkı, AT hukukunun kullan-ılmasında yapılan hatalarla ilgilidir. Antlaşmalar, ayrıca, Parlamenter kontrolün araçları olarak AB Konseyi'ne, Komisyon'a ve Avrupa Merkez Bankası'na soru sorma hakkını; Komisyon, Konsey, Avrupa Konseyi ve üye devletlerden rapor ve informasyon istemeyi; Avrupa Mahkemesi'ne dava açma hakkını; AB vatandaşlarının Parlamentoya dilekçe verme hakkını (ATA, m. 194) ve Avrupa

[9] AP, bu temelde "sınırsız televizyon" yönergesini çıkardı ve vatandaşların spor müsabakalarını serbest izleme hakkı olduğu gerekçesiyle spor müsabakalarının sadece şifreli yayınlanmasına engel oldu. Hava kirliliğini azaltmak için akaryakıt ve motor yağları ile ilgili kesin normlar da 2000 yılından itibaren yürürlüğe girecektir.

Sayıştay'ı vasıtasıyla dolaylı kontrolü (ATA, m. 248) öngörmektedir.

AP'nin ortaklık hakları, antlaşmaların değişmesi ve Avrupa Adalet Divanı'nın ifade alma hakkının etkileme tarzı konusundaki kararlarıyla tedricen genişlemiştir. AP, zorunlu ifade alma hakkı yanında, Tek Avrupa Senedi ile rağbet kazanan işbirliği yönetiminde de ortaklık hakkına sahiptir.

Onay yöntemi, TAS ile AT/AB'ye giriş (ABA, m. 49) ve ortaklık antlaşmasının aktinde rağbet gördü. Amsterdam Antlaşması'ndan itibaren, Konsey, bir üye devlette, Birlik'in temel ilkelerinin ciddî olarak ihlâl edildiğini tespit ettiğinde de milletvekillerinin onayı gereklidir (ATA, m. 7). AP'nin bir diğer yetkisi de AT Ombusdmanını seçmektir (ATA m. 195). Ombusdman, çalışmalarını, bir rapor hâlinde AP'ye ve ilgili kuruma iletir.

AP'nin genel kurul toplantıları Strasburg'ta, komitelerin ve grupların toplantıları genellikle Brüksel'de yapılmaktadır

2.4. Avrupa Parlamentosu'nun İşlevlerinin Değerlendirilmesi

AP'nin sahip olduğu haklar, üye devletlerin parlamenter modeline denk olmamakla birlikte, temsili demokrasilerdeki parlamentoların işlevlerindeki ideal tipik tasavvurlara yönelmektedir. AP'nin sui generis karakteri nedeniyle, onu, ulusal parlamentolarla karşılaştırmak zordur. AP'nin siyasal-kurumsal sistemi görevlerinin icrasını, parlamenter bir çoğunluğa dayandıran bir Avrupa hükümeti olmaksızın yapmasını gerekli kılmaktadır. Bu nedenle parlamentoların aslî görevlerinden biri olan hükümetin kontrolü, AP düzeyinde bilinen şekilde yapılmamaktadır. Bu nedenle AP'nin görevlerinin nitelendirilmesi ve analizi konusunda şu işlev alanları önemli görev alanları olarak ortaya çıkmaktadır:

Siyaseti şekillendirme ve kontrol işlevi, yasamayla ilgili inisiyatifi, kanun yapma ve diğer AB organlarının parlamenter kontrolüne ortak olmayı kapsamaktadır. Bu işlev, AB organlarının doğrudan seçilen yegâne temsil organı olan AP'ye hesap verme görevini garanti altına almayı ve Parlamentonun Avrupa ile ilgili siyasetin şekillenme sürecine iştirakini içerir. MA' dan sonra daha açık biçimde gündeme gelen seçim işlevi, kontrol işlevinden kaynaklanmaktadır. Bu işlev, parlamenter atama hakkının hayata geçirilmesi ve AB düzeyinde hükümet benzeri bir sistemi kurmayı denemeyle ilişkilidir. Sistemi şekillendirme işlevi, hem antlaşmaların revizyonu hem de AB' ye girişler ve AB sisteminin temellerinde sözleşme dışı değiştirmeler yapmayla ilgilidir. Bununla birlikte üye devletler antlaşmaların değiştirilmesinde hâlâ yetkinin büyük kısmını ellerinde tutmaktadır ve bu nedenle "antlaşmaların seçkin efendileri" olarak nitelendirilmektedir. Etkileşim işlevi, AP milletvekilleri ile seçmenleri arasındaki ilişkileri ve AP ile AB üyesi devletlerdeki parlamentolar ve diğer üçüncü devletler arasındaki ilişkileri kapsar.

AB'nin karar sisteminde AP'nin siyaseti şekillendirme işlevinin gelişmesi, 1958'den Amsterdam Antlaşmasına kadar yapılmış olan antlaşmalarda karar alma yöntemlerinin gelişmesine bakılarak anlaşılabilir. Burada AP'nin haklarının yavaş, fakat istikrarlı bir tekemmülünün olduğu tespit edilebilir. Parlamentonun "kararlara katılmama" oranı AET Antlaşması'ndaki (1958) % 70'den Amsterdam Antlaşmasında % 37,3'e düşmüştür. AP'nin emrinde olan ortaklık haklarının olgusal kullanımının analizi de, onun, siyaseti şekillendirme işlevinin açıkça genişlediğini göstermektedir. Tek pazar ala-nında (çevre, sanayi, sosyal ve yapı siyaseti de dahil) Parlamentonun katılım oranının, işbirliği ya da -MA' nın yürürlüğe girmesin-

den sonra- ortak karar alma ile birlikte %65' den fazla olduğu tespit edilebilir. AP'nin hukukî faaliyetlere yoğunlaşmasının sonucu olarak, bağımsız inisiyatif kararları alma ve öncelikle görüşme teklifleri verme sayısı, 1993'den 1998'e kadar yarıdan fazla gerilemiş görünmektedir. Bununla birlikte AP, çeşitli siyasal alanlarda (tüketim ve sağlık siyaseti, insan hakları siyaseti, gelişme politikası, dış politika ve güvenlik politikası, iç siyaset ve adalet siyaseti gibi) önemli inisiyatiflerini sürdürmektedir.

Yasamaya yoğunlaşma, kontrol işlevinde -bilhassa Konsey ve Komisyon'a karşı kullanılan soru sorma hakkının kullanılmasında- değişmelere de neden olmuştur. Parlamento, eğilim olarak açıkça etkin yaptırımlara uzanabilen ve gittikçe güçlenen kontrol yetkilerine (araştırma komiteleri, bütçeyi ibra yöntemi) ağırlık vermektedir. AP'nin Komisyon'u kuşatan komiteler örgüsünün kontrolünde sınırlı başarı elde ettiği ifade edilmektedir.

Parlamentonun, siyaseti şekillendirme, kontrol ve sistemi şekillendirme işlevi bakımından önemli işlevler görmesine rağmen, yurttaşlarla ilişki kurma bakımından sıkıntı yaşadığı anlaşılmaktadır. Örneğin Parlamentonun bütün vatandaşlar tarafından tanınma derecesinin Temmuz 1999'da ancak % 60'lık orana ulaşabildiği belirtilmektedir. Temmuz 1999'da seçime katılmanın ortalama % 52,8'e düşüşü, AP'nin vatandaşlara rolleri ve başarılarını yeterince anlatamadığını göstermektedir.

AP seçimlerine katılmanın düşüklüğünde bir çok faktörün rol oynadığı üzerinde durulmaktadır. İlk olarak, bizzat AB'nin siyasal sisteminin ve AP'ye biçtiği rolün önemli olduğu belirtilmektedir. AB, parlamentoya dayanan bir hükümet gibi çalışmadığı için, AP için, yapılan seçimlerin doğrudan pek yararının olmadığı ifade edilmektedir. İkinci olarak, işbirliği ve ortak karar alma yöntemlerinde değişiklik önerilerindeki oylamalarda, siyasal grupları aşan konsensus arayışının zorunlu olması, Komisyon'a karşı güven-sizlik oylaması durumunda da -seçmenlerin özdeşleştiği- sosyal demokrat veya Hıristiyan demokrat-muhafazakâr pozisyonların ortaya çıkmasını engellemektedir. Bununla birlikte, Hıristiyan Demokrat ve Sosyal Demokrat grupların "siyasallaşma aracı" olarak biçimlendiklerinin işaretleri de görülmektedir (Maurer, 2000: 195-196).

Tablo 2: Ülkeler ve AP Seçimlerine Göre Katılma Oranları

	1979	1984	1989	1994	1999
Belçika	91,4	92,1	90,7	90,6	91,0
İtalya	81,5	83,4	81,5	74,8	70,8
Fransa	60,7	56,7	48,7	52,7	46,7
Almanya	65,9	56,8	62,4	60,0	45,2
Lüksemburg	88,9	88,8	87,4	88,5	87,3
Hollanda	57,8	50,6	47,2	35,6	30,0
Danimarka	47,0	52,4	46,1	52,9	50,5
İrlanda	63,6	47,6	68,3	44,0	50,2
İngiltere	32,4	32,7	36,2	36,4	23,1
Yunanistan		77,2	79,9	71,2	75,3
İspanya		68,9	54,6	59,1	63,0
Portekiz		72,6	51,3	35,5	40,0
İsveç				41,64	38,8
Avusturya				67,73	49,4
Finlandiya				60,6	31,4

Kaynak: Handbuch der EVP-ED, s. 587.

AP'nin çıkar gruplarıyla etkileşiminin görece başarılı olduğu belirtilmektedir. Bu gruplar 1992/93'den beri Komisyon'da yerleşmiş olan lobi çalışmasını, AP'nin üyelerine, gruplarına ve komitelerine yaygınlaştırıyorlar.

AP'nin sahip olduğu özellikler ve kullandığı yetkiler nedeniyle, AB'nin bir demokrasi açığı olduğundan da söz edilmektedir. Böyle bir eleştiri, AB'nin, ulusal parlamentolarla aynı ölçüde demokratik olarak meşruluğunu sağlamaksızın, onların bazı yetkilerini ellerinden almasından kaynaklanmaktadır. AB'nin siyasal sisteminde demokratik seçimlere dayanan bir Avrupa hükümeti yoktur. Kararlar -bir anlamda gizli kapılar ardında- AB Kon-

seyi'nde alınmaktadır. Doğrudan seçilen AP'nin hakları her geçen gün genişlemesine rağmen, onun iktidar donanımı demokratik devletlerle karşılaştırıldığında zayıftır. AB, görevlerini devlet kalitesiyle üstlendiği ölçüde demokrasi açığının giderilmesi kuşkusuz önem kazanacaktır (Weidenfeld ve Wessels, 2000: 389).

Her ne kadar Parlamentonun faaliyetlerine ilişkin olarak medyada çıkan haber ve yorumlar her geçen gün artsa ulusal yöneticilerin ve birliklerin parlamenterlerle temaslarının hatırı sayılır biçimde sıklaşsa da gerek Avrupa düzeyinde gerekse ulusal düzeydeki tartışmalarda AP üyelerinin seslerinin seyrek çok fazla duyulmadığı ifade edilmektedir. Örneğin eyalet seçimleri gibi AP seçimleri de, siyasal anlamı ve konuları ulusal siyaset bağlamının dışına çıkan ve seçime katılımın düşük olduğu ikincil seçimler olarak nitelenmektedir (Klein, 1994: 81).

Başlangıçtaki "Kurul"la mukayese edildiğinde AP, Tek Avrupa Senedi, Maastricht ve Amsterdam Antlaşmalarıyla ve kurumsal bünyenin diğer pek çok antlaşama dışı değişiklikleri ile, AB'nin parlamenter unsuru olarak ciddî biçimde güçlenmiştir. AB'nin diğer organlarıyla karşılaştırıldığında AP, az fark edilen bir avantaja sahiptir. Bu da, Avrupa ötesi iletişimine açık bir forum olması ve klâsik ulusal devletin sınırları ötesinde etkilerine sahip olmasıdır.

3. Avrupa Partileri

Bilindiği üzere siyasal partiler toplumsal tasavvurlara, ihtiyaçlara ve çatışmalara aracılık ederler ve görüşlerini genelleşmiş bir eylem programı içinde siyasal olarak örgütlenmiş topluluğun tercihine sunarlar. Bu temelde partiler, sosyo-ekonomik irade oluşum ve karar farklı eylem düzeylerinde şekillendirirler. Avrupa'nın temsili demokrasilerinde partiler, temsil edenler ile edilenler arasında siyasal çıkar aktarımı ile ilgili olarak kurumsallaşmış en güçlü sistemleri oluştururlar. Bu çerçevede, siyasal partilerin çeşitli işlevlerinden söz edilmektedir: Menfaatlerin birleştirilmesi, siyasal devşirme, siyasal toplumsallaşma, katılma, bütünleşme, meşruiyet (Özbudun, 1977: 92; von Alemann, 2000: 208-29).

İdeolojik veya program olarak birbirine yakın olan ulusal partilerin uluslararası düzeyde işbirliği yapmalarının Avrupa'da görece uzun bir geçmişi vardır. Avrupa KÇT'ndan beri topluluk sürecine katılan üye devletlerin ideolojik ve program bakımından birbirine yakın olan partileri oldukça erken dönemden itibaren gevşek, ihtiyarî bir işbirliği içinde oldular. Bu dayanışmanın dayanak noktası KÇT Birliği'nin genel kurulu olarak gruplara bölünmüş olan parlamentosu idi (Maurer ve Mittang, 2000: 156-157).

II. Dünya Savaşından sonra Avrupa'nın birleşmesi sürecine katılan ülkelerin önemli partileri AT' nin üye ülkelerinde kendileriyle aynı zihniyetteki kardeş partilerle oldukça erken bir dönemde yardımlaşmaya başlamışlardır. 1940'lı yılların sonunda ve 1950' lili yıllarda birbirleriyle görüş alışverişinde bulunan Avrupa parti aileleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Giderek ortak inisiyatifler de göstermeye başlamışlardır. Artarak yoğunlaşan bütünleşmenin sonucu olarak 1970'li yılların ortasında, 1979'da ilk kez gerçekleşen AP' nin seçimlerinden önce düzenli parti birlikleri kurulmaya başlamıştır. Hem Sosyal Demokratlar hem Hıristiyan Demokratlar hem de Liberaller, o zaman Avrupa düzeyinde örgütsel yapılarını kurarak Avrupa seçimine hazırlanmak ihtiyacını duymuşlardır. Daha önceki dönemlerde AP' de oluşturulmuş olan gruplar "Avrupa Partileri" ne dayanak oluşturmuştur (Gresch, 1978).

AP ile ilgili olarak 1979' da yapılan doğrudan ilk seçim, "Avrupa Partileri" denen

yeni oluşumun ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu seçimden önce farklı gruplara mensup olan ve kişisel veya örgütsel olarak partilerle bağlantılı olan milletvekillerinin ve parti federasyonlarının ilk Avrupa seçimi öncesinde yaptıkları ortak program çalışmaları, daha sonra işbirliği içinde ortak olarak geliştirdikleri programlara dayanmalarıyla sonuçlanmıştır. Ulusal parti önderleri, sınırları aşan genel siyasal sorunlar konusunda,[10] ortak yaklaşımlar ve tutumlar geliştirmek için partnerleriyle işbirliği yapmanın gereğini görmeye başlamışlardı (Jansen, 1999: 295-296).

Avrupa Partileri, AB'ye üye ülkelerin ulusal partilerinin yönelim ve amaç olarak anlaşmış federatif birlikleridirler. Bu partilerin faaliyet alanı, Birlik'in siyasal sistemidir; AP'de ilgili gruplarla temsil edilirler (Jansen, 1999: 396). Avrupa partilerinin konumu, daha sonra Antlaşmalardaki yerini de almıştır. Amsterdam Anlaşması'nda (ATA, m. 191-Maastricht ATA, m. 138a), Avrupa partilerinin konumu şöyle ifade edilmektedir: "Avrupa düzeyinde siyasal partiler Birlik'te bütünleşme faktörü olarak önemlidir. Bu partiler Avrupa bilincinin oluşturulmasına ve Birlik yurttaşlarının siyasal iradesini seslendirmeye katkıda bulunur". Partilerle ilgili bu maddeye dayanılarak Avrupa Partileri nihaî şekillerini almaya başlamışlardır. Bu madde ile birlikte, ulusüstü bir siyasal sistem olarak işleyen AB'de, Avrupa partilerinin gelişmesi bakımından önemli olan hukukî nitelik kazanılmış bulunmaktadır[11].

Bu süreçte Avrupa Partileri, kimliklerini kazanmaya başladılar ve küçük gruplar da kendilerine yakın buldukları gruplarla bütünleşme yolunu seçtiler. Örneğin Avrupa komünistleri, yollarını sosyal demokrat yönelimli SPE'de buldular. Reformcular ve Radikaller, Liberal Demokrat ELDR'ye eklemlendiler.

Birlik düzeyinde Avrupa partileri olarak şimdilik Hıristiyan Demokratlar, Sosyal Demokratlar ve Liberal Demokratların klasik parti aileleri, örgütlenmiş birlikler olarak kendini göstermektedir. Bunlar, hem yapıları ve etki tarzları, talep ve faaliyet alanı olarak ulusüstüdür hem de Birlik'in siyasal sisteminde önemli aktörler olarak eylemde bulunmakta; onun gelişmesi ve şekillenmesinde sorumluluk üstlenmektedir. Bu durum, belli sınırlılıklar içinde son zamanlarda Yeşiller için de geçerlidir. Avrupa Parlamentosu'nda temsil edilen diğer siyasal güçler -Radikaller, Sağcılar, Gaulistler, Komünistler v.d.-, şimdiye kadar uygun biçimde örgütlenmemişlerdir; çünkü bunlar ulusal bir duruma takılıp kalmakta ideolojik-siyasal nedenlerle ulusüstü olmak istememektedir. Bu gün AP'de mevcut olan parti grupları, daha önce geçen Tablo 1'de görülmektedir.

3.1. Avrupa Partilerinin Yapısı ve Organizasyonu

Bir Avrupa siyasal kültürünün ve buna uygun bir bilincin tedricen ortaya çıkması, bu sürecin bir özelliği olarak partiler sisteminin Avrupalılaşması yönünde etkide bulunmuştur (Jansen, 1999: 398). Bugün AP'de grupları bulunan Avrupa partileri, ideolojik bakımdan benzer temel yönelimlere sahip ulusal partilerin altında toplandıkları birer çatı organizasyondur (Maurer ve Mittag, 2000: 158). Avrupa partileri, karakter olarak belli

[10] Bu sorunlara örnek olarak, Avrupa bütünleşmesinin devam ettirilmesi çerçevede verilecek kararlar, dış ve iç güvenlik siyasetindeki yönelimler konusu, toplum siyaseti ile ilgili gelişmeler verilebilir.

[11] Maastricht Antlaşması, Avrupa partilerinin gelişmesine yeni bir ivme kazandırmış olmakla birlikte, 138a maddesi (Amsterdam ATA, m. 191) bir çerçeve madde niteliğindedir ve ayrıntıya girmemektedir. Bu maddeyi somutlaştırmaya yönelik olarak ne yapılması gerektiği sorunuyla ilgili tartışmaların iki problemi ön plâna çıkardığı görülmektedir: Bu çerçeveyi bir partiler yasası ile doldurmak ve Avrupa partilerinin finansmanını Topluluk bütçesinden sağlamak için yeni bir antlaşma yapmak. Bu sorunlar çözülmüş görünmemektedir.

bir ulusal örneğe göre yapılaşmış partiler değildir ve olmak da istemez. Çünkü onlar merkezi devlet, bölge, topluluk düzeyi gibi bütün alanlarda homojen bir şemaya göre örgütlenmiş ulusal partiler gibi değildir. Bununla birlikte onlar, onları kuran ve destekleyen üye partilerin mevcut, gelişmiş ve kendini kanıtlamış yapılarına saygı gösterir. Bu durumda, üyelerinin eylem birliğini Avrupa düzeyinde organize eden ve siyasal olarak üstlenen federatif partiler söz konusudur. Bu nedenle Avrupa partileri "ulusal partilerin federatif birlikleri" olarak tanımlanmaktadır (Jansen, 1999: 400). Günümüzde Avrupa partileri, üyeleri ortak bir tüzük temelinde sürekli işbirliği yapan ve ilgili organlar tarafından hazırlanan program temelinde ortak bir siyaset gerçekleştirmeye çalışan federasyonlardır.

Avrupa partilerini oluşturan üye partilerin tümünün, üyesi oldukları parti içindeki konumu aynı değildir. Bu partiler, üye partileri tam üye, ortak üye (assoziierte Mitgileder) ve gözlemci üye statüsüne göre sınıflandırır. Avrupa parti ittifaklarının büyükleri olan EVP-ED, SPE, ELDR ve Grüne/EFA'nın çalışma tarzları, benzer örgütsel temellerde gerçekleştirilir. Bununla birlikte somut şekillenmeleri, oylama teknikleri ve oylama nisapları ve örgüt kurullarının yetkileri bakımından farklılık gösterirler. Bu partilerden her birinin bir kongresi, bir idare heyeti, bir yönetici başkanı, bir sekreteri ve (Grüne/EFA hariç) parti yönetim kurultayı vardır. Bu kurulların yanı sıra komisyonlar, parti konseyleri ve uzmanlık alanlarıyla ilgili çalışma grupları da bulunmaktadır.

Avrupa partilerinin en üst karar organı yıllık (ELDR), iki yılda bir (EVP-ED ve SPE) veya üç yılda bir (Grüne/EFA) toplanan kongredir. Kongre, başkanlık divanı ve belli sayıda delegeden oluşur. Delegelerin sayısı Avrupa seçim sonuçlarına (ELDR ve Grüne/EFA) ya da grubun AP'deki gücüne göre (EVP-ED ve SPE) belirlenir; SPE'de ayrıca üye devletin büyüklüğü de göz önünde bulundurulur. Partinin statüsünü ve siyasal çizgisini tespit etmek, ortak bir seçim programı hazırlamak ve yönetim kurulunu seçmek kongrenin görevidir. İdare heyetinde bütün üye partilerin temsilcileri yer alır. SPE'de eşitlik ilkesine göre her parti iki üye ile temsil edilirken, EVP-ED, Grüne/EFA ve ELDR'de oransal temsil öngörülmüştür. EVP-ED'de ve ELDR'de parti içi karar almak için salt çoğunlukla (karar nisabı, EVP-ED'de oy hakkına sahip olanları çoğunluğu; ELDR'de oy hakkına sahip olanların en az üçte biridir), Grüne/EFA'da ise üçte iki çoğunluk gereklidir. SPE'de oylama yöntemleri farklıdır. Örgütsel ve yönetsel işlerde salt çoğunluk yeterlidir; siyasal kararlar ise uzlaşmayla alınır. AB Konseyi'nde nitelikli çoğunluk kararının gerekli olduğu alanlarda SPE içinde, eğer oy hakkına sahip üye partilerin en az % 75'i hazır ise, kullanılan oyların % 75'i ile karar alınır (Maurer ve Mittag, 2000: 158-159).

Parti yönetim kurullarının görevi, kongre kararlarını gerçekleştirmek, partiyi dışarıda temsil etmek ve kongreler arasında siyasal yönelimi belirlemektir. Yönetim kurullarından çıkan başkanlar, örgütsel işlerde partileri dışa karşı temsil ederler. Genel sekreter iç iletişimden sorumludur.

Avrupa partileri de ulusal, partilere benzer şekilde, kendilerine toplumsal destek sağlayacak ulusüstü dayanışma birlikleri kurmuşlardır. Sosyal Demokrat ya da Hıristiyan demokrat gençlik, kadın ve işçi birlikleri buna örnektir. Ayrıca bu partiler, bölgesel komitelerde partinin görüşlerini etkin kılmaya çalışan gruplara da sahiptir.

3.2. AP'de Grubu Bulunan Büyük Partiler

a) Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupa Demokratları (EVP-ED): Bu

partinin kökeni, AKÇT Genel Kurulu'nda (1953) faaliyette bulunan ve resmen kabul edilen Hıristiyan Demokrat gruba dayanmaktadır. Ancak, partinin günümüzde aldığı şeklin temelinde, AT'ye üye yedi devletin 12 Hıristiyan Demokrat partisi tarafından 1976'da Brüksel'de kurulan Avrupa Halk Partisi (EVP) bulunmaktadır. 1979'dan itibaren Hıristiyan-Demokrat partiler, EVP içinde işbirliği yapmaktadır. Önceleri gevşek olan partiler arası işbirliği 1992'de kabul edilen program çerçevesinde daha da sıklaş-tırılmıştır. Partinin düzenli üyeleri, AB'ye üye devletlerin partileridir. 1998 yılına kadar AB dışındaki kardeş partilerle ilişki Hıristiyan Demokratlar, Avrupa Birliği (EUCD) üzerinden kuruluyordu. 1999'da bunların birleşmesiyle parti, Avrupa Halk Partisi (Hıristiyan Demokratlar) ve Avrupa Demokratlar Grubu (EVP-ED) adıyla yeniden yapılanmıştır. EVP-ED'nin iç tüzüğünün 4. maddesine göre grup, Avrupa Halk Partisinin üyesi olan partilerin listelerinden AP'ye seçilen parlamenterlerden oluşmaktadır. Günümüzde Parti, AB'ye üye 15 devletten 22 üye parti ile 7 ortak üye ve AB-ye üyelik için çaba gösteren Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden gözlemci 6 partiyi kapsamaktadır. Parti, diğer parti ittifaklarından farklı olarak, bireysel üyeliği de kabul etmektedir (EVP-ED, Handbuch 2000; EVP, 1998).

EVP-ED tüzüğüne göre kendini, "Hıristiyan insan anlayışı ve bu anlayıştan çıkarılan Hıristiyan demokrat toplum anlayışı temelinde özgür halklar ve sorumluluğunun bilincinde yurttaşlar birliği olarak Avrupa Birleşik Devletleri kurma ortak iradesine sahip" bir grup olarak nitelemektedir. Ödev ve amaç olarak ise şunları benimsemiştir:

- Ortak politikalar geliştirmek için üye partiler arasında sıkı ve sürekli işbirliğini güvenceye almak;

- Üyelerinin Avrupa düzeyinde eylem birliğini örgütlemek;

- Ortak program temelinde özgürlükçü ve çoğulcu bir demokrasi gerçekleştirmek için çaba göstermek;

- Avrupa'da birleşme ve federatif bütünleşme sürecini sürdürmek ve Avrupa Birleşik Devletleri yaratmaya katkıda bulunmak (EVP, Jahrbuch'99: 233-234).

Parti kongresi, en az iki yılda bir toplanır; partinin programı ile siyaset çizgisi ve tüzük değişikliklerine karar verir. Partinin idare heyeti ve yönetim kurulu bulunmaktadır. Yönetim kurulunda başkan, onursal başkan/lar, başkan yardımcıları, partinin AP grup başkanı görevi gereği başkan yardımcısı olarak, muhasebeci, genel sekreter yer alır. Başkan, içte ve dışta partiyi temsil eder ve ayrıca başka görevleri de vardır. Partide sürekli komisyonlar ve çalışma grupları bulunmaktadır (EVP-ED, Handbuch, 2000).

1999'da kabul edilen "21. Yüzyıla Girerken" başlıklı aksiyon programında (1999-2004) Parti, 10 bölüm halinde hedeflerini ortaya koymaktadır. Bölüm başlıkları Parti'nin programı hakkında bir fikir verebilecek niteliktedir: Gündem 2000, ekonomi, maliye ve para politikası, daha fazla istihdam yolları, Avrupa sosyal modelinde reform, Avrupa eğitim ve kültür politikası, Araştırma ve teknoloji, suçların küreselleşmesi sorunu, göç ve sığınma, dünyada barış ve ekonomik istikrar için Avrupa'nın sorumluluğu, çevrenin korunması (EVP, Jahrbuch'99). Görüşler bu başlıklar altında ayrıntılı denebilecek ölçüde ele alınmaktadır[12].

[12] Aksiyon planının "dünyada barış ve ekonomik istikrar için Avrupa sorumluluğu" başlığı altında Türkiye de ele alınmaktadır. Burada şu konular üzerinde durulmaktadır: Gümrük birliği çerçevesinde AB'nin Türkiye ile ekonomik bütünleşmesi, siyasal işbirliği ilerletilmelidir. Ayrıca AB, demokratikleşme sürecini hızlandırması için Türk hükümetine baskı yapmalı, Türkiye ile diyaloga, işbirliği yapılmasına ve azınlık haklarının ve insan haklarının düzeltilmesi ve çatışmaların barışçı çözümüne önem vermelidir. AB, mevcut Türk hü-

Parti, temeli hukuk devleti ve temel hakların gerçekleştirilmesi olan yerellik ilkesini kullanan bir AB kurmaya çalıştığını belirtmektedir. Avrupa'nın birleşilmiş, açık, çok yönlü ve insanî yönlü bir değerler Avrupa'sı olduğuna inanılmaktadır.

EVP-ED, 1999'da yapılan seçimin sonucunda elde ettiği 233 milletvekili ile AP'nin en büyük grubudur.

b) Avrupa Sosyal Demokrat Partisi (SPE): Bu partinin kökeni de AKÇT'yi altı devletin sosyal demokrat parlamenterlerinin Genel Kurulda 1953'de oluşturdukları gruba kadar geri gitmektedir. 1974'de kurulmuş olan Avrupa Topluluğu Sosyal Demokratlar ve Sosyalist Partiler Birliği, AB Antlaşması ve Avrupa düzeyinde partilerin öneminin kabul edilmesi üzerine, 1992'de Avrupa Sosyal Demokrat Partisi adıyla yeniden yapılanmıştır. Parti, AB'nin sosyalist, sosyal demokrat ve işçi partilerini kapsamaktadır (Hix,2000; eurosocialists.org/de/).

Partinin amacı şu şekilde ortaya konmaktadır:

- Birlik içinde ve tüm Avrupa'da sosyalist ve sosyal demokrat hareketin güçlendirilmesi;

- Üye partiler arasında, ulusal parlamentolardaki gruplar arasında ve AP'deki SPE grubu ile işbirliğini geliştirmek;

- AB için ortak politikalar kararlaştırmak;

- AP seçimleri için ortak bir seçim bildirgesi hazırlamak (eurosocialists.org/de/).

Günümüzde SPE, AB'ye üye 15 devlet ile Kıbrıs ve Norveç'ten 20 tam üye partiyi kapsamaktadır. Bunların dışında Parti'de Birlik'e üye olmak için çaba gösteren Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden 14 ortak üye parti ve 5 gözlemci parti bulunmaktadır[13].

Parti başkanı ve başkan yardımcıları iki yıllığına SPE kongresi tarafından seçilirler. Kongre, partinin en üst organıdır ve iki yılda bir toplanır. Ayrıca olağanüstü toplantı da yapabilir. Üye partilerin başkanları düzenli olarak, daha çok da bir Avrupa zirvesinden önce partinin AB politikasını tespit etmek için toplanır (eurosocialists.org/de/).

Başkan, başkan yardımcıları ile tam üye, ortak ve gözlemci partilerin temsilcileri ve SPE'nin AP grubundan oluşan yönetim kurulu, yılda en az dört kez toplanır ve kongreler arası dönemde güncel sorunlar ve SPE'nin siyasal çalışmaları hakkında kararlar alır.

SPE, spesifik sorunları ele almak için üye partilerin temsilcilerinden oluşan bir dizi çalışma grubunu içinde barındırmaktadır. Hükümet konferansı ve genişleme, istihdam ve vergi politikası ile iletişim çalışma grupları buna örnek verilebilir. Üye partilerin kadın örgütlerinin temsilcilerinden oluşan daimi bir kadın komiteside bulunmaktadır (eurosocialists.Org /de/ content_about_02. htm).

SPE, 1999 Avrupa seçimleri için hazırladığı seçim bildirgesinde "21. Yüzyıl için 21 Ödev" başlığı altında istihdam, ekonomik büyüme, sosyal bir Avrupa yaratmak, Euro'yu başarılı kılmak, tek pazarı geliştirmek, eğitim ve modern teknoloji, vatandaşlar için daha fazla haklar, gençliği desteklemek, kadın erkek eşitliği, ırkçılıkla mücadele, sağlıklı çevre, kültürel çeşitliliği güçlendirme, güvenlik, AB'yi vatandaşlara yakınlaştırmak, küreselleşme, Avrupa'yı birleştirmek, dünyada barış ve güvenliği sağlama, diğer ülkelerle dayanışma, AB'de reform, AB bütçe-

kümetini demokratikleşme girişimlerinde, azınlıkların korunma imkânlarının geliştirilmesinde ve insan haklarının gözetilmesi konusunda desteklemelidir. AB, Kıbrıs sorunun çözümünün zorunlu olduğunun altını çizer. Ayrıca AB, mâli protokolün Türkiye'ye karşı gerektirdiği görevleri yerine getirmelidir.

[13] Türkiye'deki partilerden CHP dışında hiçbir partinin Avrupa partileriyle herhangi bir şekilde üyelik ilişkisi olmadığı anlaşılmaktadır. CHP, SPE'nin ortak üyeleri arasında yer almaktadır.

sinde reform, AB kurumlarında reform konuları üzerinde durulmaktadır.

SPE, 1999 seçimlerinde kazandığı 180 sandalye ile AP'deki ikinci büyük gruptur.

c) Avrupa Liberal ve Demokrat Partisi (ELDR): Bu parti 1976 Stuttgart deklarasyonu ile Avrupa Topluluğundaki Liberal ve Demokrat Partiler Federasyonu olarak kurulmuştur ve Liberal ve Demokrat Avrupalılar (L.D.E.) adıyla seçime katılmıştır. 1986'da Avrupa Topluluğu Liberal, Demokrat ve Reformcu Partiler Federasyonu adını almış ve 1993'de Avrupa Liberal Demokrat ve Reform Partisi (ELDR) olarak yeniden yapılanmıştır. Grubun üyeleri, AB'ye üye olan ülkelerden de olmayan ülkelerden de olabilir. Grup, 28 tam üye partiye ve 10 ortak partiye sahiptir.

1976 tarihli Stuttgart deklarasyonunda şu özellikler vurgulanmıştır:

- Bireyin hak ve özgürlüklerini korumak ve teşvik etmek.

- Bütün Avrupa vatandaşlarının özgür bir toplumda ahlâklı bir hayatı mümkün kılmayı istemek.

- Avrupa barış, özgürlük ve refahının ancak AT'nin AB'ye doğru ilerleyerek sağlanabileceğine inanmak.

ELDR, 1999 seçim bildirgesinde ise şu konular üzerinde durmaktadır: Demokrasiyi modernleştirme, Avrupa yurttaşını güçlendirme, sivil haklar ve sivil düzen, göçmenler için âdil uygulamalar, suçlarla mücadele, AA'yı uygulama, genişleme için hazırlık, dinamik bir ekonomi inşa etmek, tek para, istihdam, sosyal dayanışma, global güvenlik, sürdürülebilir kalkınma, katılım, Birlik'in rolü ve bütçe reformu (eld.europarı.eu.int).

Parti, program olarak özellikle federal karakterli bir AB'yi, rekabetçi pazar ekonomisini ve demokratik olarak kontrol edilen sığınma, göç ve vize politikasını vurgulamaktadır. 50 milletvekili ile üçüncü grup durumundadır.

d) Yeşiller Grubu/Avrupa Özgür İttifakı (Grüne/EFA): 1970'lerden sonra ekolojik konuların öneminin artmaya başlaması, Yeşil partilerin orta çıkması ve 80'lerden sonra da bir çok ulusal parlamentoda temsil edilmeleriyle sonuçlanmıştır.

Aralarında önemli farklılıklar bulunan Yeşil partiler, 1984 yılında ilk kez bir araya gelerek Avrupa Yeşil Partiler Koordinasyonu'nu oluşturmuşlardır. 1993'de ise Koordinasyon, Avrupa Yeşil Partiler Federasyonu'na (EFGP) dönüştürüldü ve tüzüğü belirlenmiştir. Daha sonra bazı değişiklikler yapılan tüzüğe göre Federasyon'un amacını, "ekolojik, demokratik, sosyal ve barışçı ilkelere dayanan bir Avrupa Evi kurma" oluşturmaktadır. Federasyon Avrupa'nın 28 bölgesinden 31 üyeye ve 2 gözlemci partiye sahiptir. AK'nin üyesi olan bütün devletlerdeki partiler Federasyon'a üye olabilir (Grüne/EFA, 2000).

EFGP'nin üç temel rehber ilkesi bulunmaktadır: Ekolojik çalışmalarla ekonomik gelişmenin birlikte yürütülmesi gereğini ifade eden "ecodevelopment", konuyu salt askerî boyutuyla ele almanın yanlışlığını savunan ortak güvenlik ve insan hakları ile demokratik haklarla bağlantılı olan "Yeşil vatandaşlık". EFGP'nin 1999 Avrupa Parlamentosu seçimleri için hazırladığı Manifesto'ya göre "Yeşil Proje" üç ana noktadan oluşmaktadır:

- Temel haklara ve çevreye saygılı bir toplum inşa etmek;

- İşsizliği ortadan kaldırmak ve çalışma hayatında özgürlüğü artırmak;

- Merkeziyetçilikten uzaklaşma ve halkın karar süreçlerine doğrudan katılımını sağlamak.

Seçimlerde 38 sandalye elde eden Yeşiller, Avrupa'daki bölgesel parti temsilcilerinin ağırlıkta olduğu Avrupa Özgür İttifakı

(EFA) ile yaptıkları bir protokolle, 1999 yılında ortak bir grup oluşturmuşlardır (Grüne/EFA). Üye partilerin her birinin ideolojik yönelimlerindeki farklılıklar, Grüne/EFA içinde görüş oluşturmayı diğer Avrupa partilerine oranla daha da zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte insan hakları, demokrasi, kültürel ve ekolojik değerler üzerinde hassasiyetle durmakta ve Parlamento'nun güçlendirilmesi ve Konsey'e karşı ağırlığının artırılmasını istemektedirler (europarl.eu.int/greens-efa/). Grüne/EFA, sahip olduğu 48 sandalye ile AP'deki dördüncü gruptur.

4. AB ve AP Çerçevesinde Avrupa Partileri Üzerine Genel Bir Değerlendirme

Avrupa partilerinin çeşitli düzeylerde zorluklarla ve sorunlarla karşı karşıya oldukları söylenebilir. Bunlardan birisi, bir Avrupa parti sisteminin şekillenmesi ile ilgilidir. Avrupa partilerinin gelişmesi, AB'nin gelişmesi ile paralellik göstermektedir. Bunda, AB düzeyinde siyasal alanın adım adım genişlemesi ve AP'nin ulusları aşan partilerin ortaya çıkmasındaki tedrici başarısı etkili olmuştur. AP'de sosyal politika, temel haklar, iç politika, adalet politikası gibi siyasal alanlarda parti politikaları bakımından tartışmalar olduğu gözlenmektedir. AP'nin AT Antlaşmasında tespit edilmiş olan karar alma tekniklerinin çoğu kez büyük partileri bir "büyük koalisyon"a zorladığı gözlenmektedir. Bu nedenle, AP komiteleri düzeyinde çatışmalara pek rastlanmamaktadır.

Avrupa partileri ne AB'deki önemli görevlerin doldurulmasında ne de AP için yapılan seçimlerde adayların belirlenmesinde ciddî bir rol oynamaktadır. Avrupa seçimlerinde seçim mücadelesi, büyük ölçüde ulusal partiler tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle, Avrupa partilerinin faaliyetlerinin üye ülkelerdeki siyasal partilerin faaliyetleri ölçüsünde etkin olmadığı değerlendirmesi yapılmaktadır. Bunun önemli nedenlerinden biri de, kullanılan iktidarın kaynağının AP'de olmaması, önceden olduğu gibi ulusal hükümetlerde olmasıdır. Bu hükümetler, bilindiği gibi ulusal parlamentolar tarafından meşrulaştırılır ve buna dayalı olarak iktidarı kullanır. Ulusüstü Avrupa çerçevesinde bu durum partilerin hukukî gelişmeyi ulusal çerçeveye göre ciddî olarak daha az etkiledikleri anlamına gelmektedir. Çünkü AB'de Konsey üzerinde yasama olarak vazife gören ulusal hükümetler, şimdiye kadar AP'nin etki ve kontrol imkânlarını geniş ölçüde engellemiştir.

Temel sorunlardan biri de, ulusal düzey ile Avrupa düzeyi arasındaki iletişimin yetersizliğidir. Avrupa düzeyinde faaliyet gösteren siyasetçi sayısı görece azdır ve orada olup bitenler, ulusal medyaya pek fazla yansımamaktadır. Kuşkusuz, ulusal parti merkezleri her bakımdan daha iyi durumdadır.

Son seçimler, Avrupa düzeyinde iki parti grubunun (EVP-ED ve SPE) belirleyici konumda olduğunu göstermiştir. Bu durum, geleneksel siyasal çizgilerde yoğunlaşmanın sürdüğünü göstermektedir. Bu durum, aynı zamanda, Birlik karşıtı grupların Birlik düzeyinde kayda değer bir rollerinin olamayacağını da göstermektedir. İki grup, Bakanlar Konseyi'ne karşı kendilerini kabul ettirmeleri için gereken üçte iki çoğunluğa sahiptir.

Birlik'in siyasal sistemindeki hukukî konumu belirsiz kaldığı ve finans bakımından ulusal partilere bağımlı oldukları sürece Avrupa partilerinin sorunlarını tam anlamıyla çözmeleri zor görünmektedir.

Siyasal hayatın Avrupalılaşması sürecinde, Avrupa partilerinin önemini daha da artacağı gözükmektedir. Böylece, onların sahip oldukları potansiyel daha fazla değerlendirilecektir. Ulusal düzeyde yaşanan bazı toplumsal sorunlara Avrupa düzeyinde çözüm ara-

ma beklentileri, her geçen gün artmaktadır. Bu durum, Birlik kurumlarının önemini ve rolünü de değiştirecek görünmektedir. Böylece, AP'nin önemi de artacaktır.

İşsizliğe, göç baskısına, çevre sorunlarına, organize suçlara, uluslararası uyuşturucu ticaretine ve sınırları aşan diğer sorunlara tatmin edici çözümler, ancak AB'nin araçları yardımıyla ve siyasal sistem çerçevesinde bulunabilecektir. Ulusal düzeyde de, Avrupa partilerinin anlam ve öneminin daha fazla kavrandığı gözükmektedir. Gelişmeler göstermektedir ki, örgütsel yapılarını kurmuş olan partiler, Avrupa düzeyinde eylem yeteneklerini artıracaktır.

Kaynaklar

Alemann, Ulrich von (2000), *Das Parteiensystem der Bundesrepublik Deutschland*, Bonn.

Beyme, Klaus von (1982), *Parteien in westlichen Demokratien*, München.

Canbolat, İbrahim S.(1998), *Uluslarüstü Sistem Avrupa Birliği*, İstanbul.

Erözden, Ozan (1998), "Ulus-Devlet'in Geleceği", *Uluslararası Politikada Yeni Alanlar, Yeni Bakışlar* (der.), F. Sönmezoğlu, Der yayınları, İstanbul.

Europäische Gemeinschaften (2000), *Mitgliederliste*, Luxembourg.

Europäischen Volkspartei (2000), *Jahrbuch '99*, Brüssel.

Fraktion der Europäischen Volkspartei (1998), *40 Jahre Christdemokraten im Europäischen Parlament. März 1958-März 1998.*

Fraktion der Europäischen Volkspartei (Christdemokraten) und europäischer Demokraten (2000), *Handbuch 2000*, Brüssel.

Giddens, Anthony (2000), *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*, (çev. O. Akınhay), Alfa kitabevi, İstanbul.

Göhler, Gerhard (1990), "Einleitung", G. Göhler, v.d., *Institutionen im gesellschaftlichen Umbruch*, Opladen.

Gresch, Norbert (1978), *Transnationale Parteienzusammenarbeit in der EG*, Baden-Baden.

Grüne/EFA (2000), *Grüne Parteien in Europa*,.

Hix, Simon (2000), *A History of the PES*, Brussels.

Hrbek, Rudolf (1998), "Europäische Union", D. Nohlen (Hrsg), *Wörterbuch Staat und Politik*, Bonn.

Internet: *http//www.europarl.eu.int.*

Internet: *http://www.eurosocialists.org.*

Internet:*http://europeansgreens.org.*

Internet:*http://www.europarl.eu.int/greens-efa.*

Internet: *http://www.eld.europarl.eu.int.*

Internet: *http://www.epp-ed.europarl.eu.int.*

Jansen, Thomas(1999), "Europäische Parteien", Werner Weidenfeld (Hrsg.), *Europa-Handbuch*, Bonn.

Kabaalioğlu, Haluk (1991), "Avrupa Parlamentosu", *Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Cilt: 1, Sayı:1-2.

Klein, Michael ve Jürgen Hofrichter (1994), "Vierte Direktwahl zum Europäischen Parlament", *Integration 2* (1994).

Läufer, Thomas (Hrsg.) (1998), *Vertrag von Amsterdam. Texte des EU-Vertrages und des EG-Vertrages*, Bonn.

Lüppe, Hermann (1994), *Abschied vom Superstaat*, Berlin.

Maurer, Andreas (2000), "Europäisches Parlament", W. Weidenfeld, Wolfgang Wessels (Hrg.), *Europa von A bis Z*, Bonn.

Maurer, Andreas; Mittag, Jürgen (2000), "Europäische Parteien", W. Weidenfeld; Wolfgang Wessels (Hrg.), *Europa von A bis Z*, Bonn.

Niedermayer, Oskar (1996), "Die Europäisierung der Parteienlandschaft", Andreas Maurer, Burkard Thiele (Hrsg), *Legitimationsprobleme und Demokratisierung der Europäischen Union*, Marburg.

Norbert, Gresch (1978), *Transnationale Parteienzusammenarbeit in der EG*, Baden-Baden.

Özbudun, Ergun (1977), *Siyasal Partiler*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, Ankara.

Pechstein, Mathias; Koenig, Christian (1998), *Die Europäische Union,* Tübingen.

Schmuck, Otto (1989), "Das Auropäischen Parlament", Werner Weidenfeld, Wolfgang Wessel (Hrsg.), *Jachrbuch der Europäischen Integration 1988/89*, Bonn.

Schulze, Hagen (1999), "Europa: Nation und Nationalstaat im Wandel", Werner Weidenfeld (Hrsg.), *Europa-Handbuch*, Bonn.

Sozialdemokratische Partei Europas (1999), *Manifest für die Europawahlen*.

Sozialdemokratische Partei Europas (2000), *Taschenbuch der Sozialdemokratischen Partei Europas*, Brüssel.

Wessels, Wolfgang; Udo Diedrichs (2000), "Europäische Union", W. Weidenfeld, Wolfgang Wessels (Hrg.), *Europa von A bis Z*, Bonn.

Wessels, Wolfgang (1999), "das Politische System der EU", Werner Weidenfeld (Hrsg.), *Europa-Handbuch*, Bonn.

Wessels, Wolfgang; Müller, Thorsten (2000), "Entscheidungsverfahren", W. Weidenfeld; Wolfgang Wessels (Hrg.), *Europa von A bis Z,* Bonn.